

La història de vida d'adolescents turcs i marroquins amb un historial institucional

PATRICK HEBBERECHT

Grup d'Investigació en Criminologia i Sociologia del Dret
Universitat de Gant (Bèlgica)

67

1. INTRODUCCIÓ

En aquest article presento un estudi realitzat pel Grup d'Investigació en Criminologia i Sociologia del Dret de la Universitat de Gant, a petició del Departament de Benestar Social, Salut Pública i Cultura de la Comunitat Flamenca. L'estudi el van dur a terme Barbara van Poeck, criminòloga i llicenciada en Estudis Complementaris de Ciències Culturals, i Kris Duchateau, criminòleg i llicenciat en Estudis Complementaris de Cooperació del Desenvolupament, durant el període comprès entre l'1 de febrer de 2003 i el 29 de febrer de 2004, sota la meua direcció científica.¹

La recerca es va centrar en nois i adolescents d'origen marroquí principalment, però també d'origen turc, internats en centres de menors de règim tancat per haver comès algun delicte greu. La majoria dels entrevistats residien a Anvers, i la resta procedia d'altres ciutats flamenques.

En primer lloc, es van entrevistar vint adolescents (disset nois i tres noies) d'entre quinze i divuit anys d'edat als centres de menors de règim tancat De Hutten, De Markt, Ruysede i Beernem, i al centre federal de menors de règim tancat De Grubbe, a Everberg, tots a la comunitat flamenca. Catorze menors eren d'Anvers, dos de Gant, dos de Mechelen i dos d'altres ciutats flamenques. Catorze menors eren d'origen marroquí, mentre que només sis eren d'origen turc.

A causa de la composició demogràfica dels centres de menors, ens va ser

1. DUCHATEAU, Kris; VAN POECK, Barbara; HEBBERECHT, Patrick. «Het levensverhaal van jongeren van Turkse en Marokkaanse origine met een instellingverleden». Onderzoeksgroep Criminologie en Rechtssociologie. Universiteit Gent, 2004.

Aquest informe, que conté un resum en anglès i en francès, pot adquirir-se a l'adreça: Prof. Dr. P. Hebberecht, Faculteit Rechten, Onderzoeksgroep Criminologie en Rechts-sociologie. Universiteitstraat, 4, 9000-Gent (Belgium).

impossible obtenir la mostra representativa de població que originalment volíem estudiar; és a dir, tants nois com noies i tants adolescents marroquins com turcs, i que procedissin en igual nombre de les ciutats de Gant, Anvers i Mechelen.

Pel que fa a la població adulta, la nostra intenció original era disposar de la mateixa proporció de persones que havien tornat a tenir contacte oficial amb la policia i la justícia (els denominats reincidents) i de persones que no haguessin tornat a tenir contacte oficial amb la policia o la justícia (els denominats no reincidents). La majoria dels treballadors de camp es va negar a actuar com a persones de contacte entre nosaltres i els entrevistats, o no van aconseguir trobar entrevistats disposats a cooperar. Al final, només vam trobar dues persones que no haguessin tingut contacte oficial amb la policia o la justícia. Per aquesta raó, vam decidir entrevistar quinze persones més, d'entre dinou i vint-i-cinc anys, amb trajectòries delictives. Els vam trobar a les presons de Gant, Anvers i Lovaina-Central. El percentatge d'abandonaments va ser superior entre els adults que entre els menors. En total, deu persones van rebutjar participar a l'estudi.

No vam aconseguir trobar cap interna marroquina o turca que hagués estat en un centre per a menors en el passat.

En el grup d'entrevistats adults, els marroquins estaven clarament sobrerrepresentats. En total, havíem trobat tretze interns adults marroquins i quatre turcs. També teníem una sobrerrepresentació d'entrevistats d'Anvers (tretze dels disset adults vivien a l'àrea metropolitana d'Anvers, mentre que dos vivien a Gant i dos a Mechelen).

Vam analitzar la història de vida dels nois i joves d'origen turc i marroquí. L'anàlisi va abordar diferents temes. En primer lloc, ens centràrem en la família, l'escola i la situació laboral d'aquests nois i joves estrangers. En segon lloc, vam analitzar la situació dels seus barris i comunitats. També vam estudiar les seves amistats i les seves activitats d'oci. Ens centràrem especialment en formes de discriminació, exclusió i racisme que haguessin experimentat. Ens interessaven, a més, les seves opinions sobre l'home i la dona, la política i l'islam. També vam intentar obtenir una imatge clara de la seva identitat personal i els seus plans de futur.

Vam documentar detalladament les seves experiències amb la policia, amb Protecció Especial de Menors (*Bijzondere Jeugdzorg*), jutjats de menors i serveis socials, així com les seves vivències en centres de menors i presons. En darrer lloc, vam dedicar una atenció especial a l'activitat delictiva i a la victimització.

2. SITUACIÓ FAMILIAR DELS NOIS I JOVES ESTRANGERS

Tots els menors entrevistats d'origen marroquí havien nascut a Bèlgica. Aquest també és el cas de la majoria d'adults joves de la mateixa procedència.

Tots els pares havien treballat com a obrers a Bèlgica durant anys, però ara només una petita minoria continuava treballant. Molts havien mort, estaven jubilats, aturats o no podien treballar.

Les mares, en general, són mestresses de casa. És més aviat excepcional que una mare treballi fora de casa.

Tots els pares marroquins mantenen encara un fort vincle social amb el seu país d'origen. Això s'evidencia en el fet que passen moltes vacances al Marroc. La majoria dels pares són treballadors no qualificats i només coneixen moderadament el neerlandès. Com a conseqüència, sovint necessiten que els seus fills els ajudin en els diferents tràmits administratius. Dels vint-i-cinc entrevistats, només un va dir que els seus pares estaven divorciats, i un altre que el seu pare havia mort.

Observem una gran divisió de rols entre pare i mare. El pare és més distant i estricte amb els seus fills: la seva voluntat és llei, si els fills no compleixen les expectatives dels seus pares són castigats i, si cal, s'usa la força. Quan els germans més grans han estat en contacte amb la policia o la justícia, solen donar suport a les accions disciplinàries del pare. La mare és més comprensiva i tolerant amb els seus fills i fa d'intermediària dels nois. Una majoria dels nois accepta i aprova aquesta pràctica parental. Hi ha joves adults que s'oposen a aquesta forma tan severa de paternitat.

Tots els menors marroquins tenen poc o res a dir sobre les relacions entre els seus pares i la història de migració de les seves famílies. Els menors parlen des del respecte que han de mostrar envers els seus pares. Per aquesta mateixa raó, no duen amigues a casa, llevat que vulguin casar-s'hi, i amaguen als seus pares qual-sevol comportament que se surti de la norma. Quan un fill no es comporta com cal, és motiu de vergonya.

L'honor de la família també ocupa un paper important en les vides de gairebé tots els nois.

Només en casos molt excepcionals algú comenta que el seu pare ha tingut contacte amb la policia o el sistema judicial. La meitat dels menors d'origen marroquí tenen germans que han estat en un centre de menors de règim tancat o en una presó.

Pel que fa a la situació familiar dels menors turcs entrevistats, en alguns aspectes, és diferent a la situació familiar dels menors marroquins. Tres de cada cinc menors entrevistats havien nascut a Turquia i havien arribat més tard a Bèlgica. Els quatre adults joves havien nascut a Bèlgica.

Sis pares turcs havien treballat, o encara treballen, com a obrers. Tres pares tenen negocis propis. La majoria de les mares treballa al negoci familiar o fora de casa.

Una diferència destacada respecte a la situació familiar dels marroquins és que set dels nou pares estan divorciats.

Entre els menors turcs, n'hi ha que admeten contactes entre els seus pares o germans i la policia i la justícia, mentre que els adults turcs no.

El respecte i la vergonya ocupen el mateix paper per als entrevistats turcs i marroquins. Observem que també existeix el mateix tipus de patró parental i de divisió de tasques entre els pares turcs i els pares marroquins.

3. LA SITUACIÓ EDUCATIVA DE NOIS I ADULTS JOVES IMMIGRANTS

A més de la família, l'educació va ser un altre aspecte important de la vida que vam tractar amb els entrevistats. En general, vam observar que aquest grup es caracteritzava per tenir problemes amb els estudis. En general tenen una llarga

trajectòria, marcada per un descens gradual del seu nivell educatiu. La seva trajectòria vital ens indica que la majoria acaba estudiant a temps parcial o fent formació professional.

Gairebé la meitat dels entrevistats segueixen estudis a temps parcial. Quasi la meitat dels menors marroquins ni tan sols estan matriculats oficialment en una escola.

D'altra banda, solen tenir conflictes a l'escola a causa de problemes de conducta i baralles amb companys i professors. Aquests entrevistats tendeixen a saltar-se classes amb els seus companys a causa de la falta d'interès, la falta d'identificació amb el pla d'estudis o com a reacció als seus problemes. La combinació de no assistir a classe i passar el temps al carrer és, sovint, un primer pas cap a la delinqüència.

Alguns casos excepcionals que entren al «sistema de cascada» (*waterfall system*) abans de ser internats en un centre de menors, veuen truncades les seves ambicions per la reacció oficial del sistema policial i el sistema legal.

També vam observar que la majoria dels pares dels menors turcs i marroquins consideren l'escola com una cosa molt important, però els manquen recursos per a donar suport als seus fills.

Només una minoria dels menors entrevistats està satisfeta amb l'ajut que els ofereix el Centre de Suport a Estudiants (*Centra voor leerlingenbegeleiding*) i la majoria creu que és molt complicat accedir al sistema d'ajuts. En general, els menors rebutgen les escoles amb alta proporció d'immigrants (*concentration schools*). En aquestes escoles, la qualitat educativa és, sovint, baixa i els menors solen competir entre ells. Tot plegat dificulta l'aprenentatge de la llengua del país.

4. LA SITUACIÓ LABORAL DELS MENORS I ADULTS JOVES IMMIGRANTS

Crida l'atenció que tots els menors hagin tingut experiències laborals, principalment en treballs no qualificats, i això també succeeix amb el grup d'adults.

En general, quan els joves accedeixen al mercat laboral és per un període curt de temps. Molt sovint són ells mateixos els qui deixen la feina, però de vegades són obligats a fer-ho. Només una minoria admet haver treballat en el mercat de treball il·legal.

N'hi ha casos en què els contractistes no van tractar de manera justa els menors.

La raó fonamental per accedir al mercat laboral sembla que és, sens dubte, guanyar diners.

Els menors d'origen turc solen trobar feina a casa o amb familiars o altres membres de la seva comunitat. Per contra, els menors marroquins han de confiar primordialment en amics, el VDAB (Servei Flamenc per a la Mediació Laboral) i en empreses de treball temporal. En alguns supòsits se senten discriminats quan sol·liciten feina. En molts casos no troben un suport real a l'hora de buscar un treball. Pocs menors saben com accedir als programes que ofereix el VDAB.

5. LA SITUACIÓ DELS BARRIS I LES COMUNITATS DELS MENORS I ADULTS JOVES IMMIGRANTS

La majoria dels menors d'origen marroquí viuen en barris habitats majoritàriament per immigrants, on es van instal·lant un nombre creixent d'immigrants procedents de països diferents del Marroc i Turquia. Només una minoria dels menors marroquins viu en un barri habitat predominantment per nadius. Als barris on viuen marroquins es poden observar fàcilment diferències respecte al nivell d'activitat, forma de vestir i mentalitat dels menors marroquins. Els menors d'origen turc viuen en barris multiculturals. Alguns distingeixen clarament entre barris empobrits i barris rics.

A la majoria de nois els agrada viure al seu barri, en el qual se senten a casa i segurs. Coneixen els delinqüents del seu barri i els consideren amics. Molts menors s'identifiquen profundament amb el barri.

Quan els vam entrevistar, tot parlant sobre els problemes que afecten el barri, els nois van esmentar diferents tipus de conflictes. En primer lloc, els conflictes entre veïns grans i joves —també dins la comunitat marroquina— provocats pel soroll i la gresca. Només atenen les peticions dels veïns més grans si ho fan de manera respectuosa. Les accions ofensives i racistes o els avisos a la policia només condueixen a un agreujament del conflicte. Alguns menors diuen que hi ha veïns que ja no s'atreixeixen a actuar perquè temen represàlies. Alguns menors marroquins admeten fins i tot que posen en dubte la reputació de tota la comunitat marroquina.

Una altra font de conflicte veïnal que esmenten són els atacs racistes verbals comesos per menors nadius d'altres barris contra marroquins. Els menors marroquins i turcs també esmenten conflictes ocasionats quan menors turcs o marroquins procedents d'altres barris intenten cometre actes delictius. Els turcs i marroquins residents al barri intenten evitar, tant sí com no, que altres turcs o marroquins cometin delictes als seus barris.

Segons els menors entrevistats, es cometen més delictes a barris pobres d'immigrants que a barris rics de no immigrants. Els barris pobres també són més insegurs que els barris rics.

6. AMISTATS I ACTIVITATS D'OCI DELS MENORS I ADULTS JOVES IMMIGRANTS

La majoria de menors té amics nadius i amics immigrants de diverses procedències. Coneixen els seus amics nadius a l'escola i aquests no els inciten a cometre actes delictius. Als amics del seu mateix origen els coneixen al barri i de vegades cometen actes delictius junts. La confiança en aquests amics desapareix amb freqüència perquè hi ha el risc que els traixin. Només quan són més grans, els entrevistats comprenen que aquests amics no poden considerar-se realment amics.

El futbol o els esports de lluita són populars entre la majoria dels entrevistats, que, en general, no pertanyen a cap club juvenil. Els menors marroquins solen anar a centres juvenils freqüentats principalment per immigrants, però a partir de certa edat deixen de fer-ho. En donen diverses raons: són massa grans, no els agraden les normes. Als menors turcs els atreuen menys els centres juvenils.

A partir dels exemples que ens aporten, podem inferir que alguns menors tenen a passar el temps lliure al seu barri.

Quan es fan grans, el consum de drogues s'estén més entre els menors marroquins que entre els turcs. N'hi ha que aleshores comencen a consumir drogues dures. Quan passen el temps al carrer i quan van a bars i discoteques, alguns menors entren en contacte amb amics delinqüents. Aquestes trobades sovint els duen a fer plans per a cometre actes delictius. Molts pares no estan d'acord amb aquest estil de vida que han adoptat els seus fills, basat a consumir drogues i sortir.

7. DISCRIMINACIÓ, EXCLUSIÓ I RACISME VERS ELS MENORS I ADULTS JOVES IMMIGRANTS

Una majoria de menors d'origen turc i marroquí han estat objecte de discriminació i racisme a l'escola, a l'hora de buscar feina i en el seu temps lliure.

En alguns casos no se'ls ha permès matricular-se en una escola. A l'escola, els entrevistats han hagut de plantar cara al racisme.

Quan busquen feina, els empresaris o les empreses de treball temporal sovint no els contracten —de vegades a petició dels mateixos empresaris— per prejudicis racials. Un menor marroquí va denunciar que no se'l va assegurar per motius racistes.

Quan vam analitzar el mercat de l'habitatge, observàrem discriminació per part dels propietaris d'habitatges. La discriminació racial al mercat de l'habitatge i al mercat laboral sol ser difícil de provar perquè els empresaris i propietaris d'habitatges utilitzen tota mena de trucs que acaben per perjudicar els immigrants.

Els menors immigrants tenen més dificultats per a accedir a les activitats socials que els menors nadius. Quan, per exemple, intenten ingressar en un club esportiu, n'hi ha que denuncien que són discriminats. A més, se'ls nega l'accés a cafès i discoteques, especialment quan van en grup.

Als carrers i al barri, molts són víctimes de proclames racistes i, alguns, de violència racial (especialment per part dels *skinheads*).

Alguns nois immigrants també han patit formes de violència verbal i física per part de membres de la policia. Alguns menors d'origen marroquí i turc se senten discriminats per la policia i la justícia: els detenen abans, els deixen lliures més tard i els tenen entre reixes durant més temps. És menys freqüent que es dictin sancions alternatives per a nois immigrants. N'hi ha que també aporten exemples de discriminació als centres de menors i presons on estan internats.

De vegades, hi ha nois que expliquen com ells discriminen, al seu torn, altres minories ètniques: els entrevistats d'origen turc discriminen els marroquins i els marroquins discriminen els albanesos.

8. OPINIONS SOBRE L'HOME I LA DONA ENTRE ELS MENORS I ADULTS JOVES IMMIGRANTS

La majoria dels menors entrevistats, tant d'origen turc com marroquí, creuen que un home ha de ser dur (imatge de mascle). Els homes són independents,

defensen el seu honor i el de les seves famílies, especialment l'honor de les seves mares i germanes. Alguns nois comenten que fumar i consumir drogues forma part de ser un tipus dur.

La majoria de nois d'entre quinze i vint-i-cinc anys distingeixen entre noies amb les quals passar-s'ho bé (també amb una connotació sexual) i noies (potencials) candidates per a casar-s'hi. En general, solen tenir amigues nadiues o d'origen estranger, però no musulmanes. Molts joves d'origen turc o marroquí prefereixen aquestes noies com a amigues perquè volen evitar-se problemes amb els pares i germans de les joves de la seva comunitat i perquè aquestes noies són més fàcils de complaure. No obstant això, hi ha nois marroquins i turcs que sí tenen vincles d'amistat amb noies de la seva comunitat sense que pretenguin casar-se amb elles.

La majoria dels menors d'origen marroquí i turc tenen una opinió tradicional sobre com ha de ser la candidata ideal per a casar-se. Ha d'arribar verge al matrimoni, sortir al carrer amb roba folgada, no ha de fumar ni beure, ha de ser bona, complaent i musulmana.

Les opinions difereixen més pel que fa a la divisió tradicional dels rols. Hi ha més turcs que marroquins que s'allunyen del concepte de la divisió tradicional de tasques en el matrimoni. També volen ajudar a fer les tasques de la llar i no s'oposen al fet que les seves dones decideixin buscar feina fora de casa. La majoria dels joves d'origen marroquí i turc són estrictes respecte al fet que les seves germanes s'allunyin de la imatge tradicional de la dona. En realitat són més estrictes i intolerants cap a les vides «desviades» de les seves germanes que cap a les pròpies.

9. OPINIONS SOBRE L'ISLAM ENTRE ELS MENORS I ELS ADULTS JOVES IMMIGRANTS

Tots els nois d'ascendència marroquina professen l'islam. Quan se'ls pregunta en quin grau practiquen la seva religió, trobem des de joves no practicants fins a nois profundament religiosos. Alguns nois d'ascendència turca admeten fins i tot tenir un vincle molt feble amb la seva religió o no tenir-ne cap. Els joves practicants tenen dificultats quan intenten explicar per què tenen fe. Fonamentalment, associen l'islam amb la seva gent, la seva comunitat i la seva família. No perceben la seva fe com a constitutiva de la seva identitat personal.

En alguns casos, els joves practicants es queixen que no poden complir com caldria els preceptes de la seva fe perquè no els ofereixen cap alternativa a la carn de porc, perquè no poden respectar el ramadà i perquè l'imam no els és tan accessible com els representants d'altres religions.

Molts entrevistats admeten que viuen en desacord amb l'islam quan fumen, tenen relacions sexuals abans del matrimoni i delinqueixen. «Sembla que la fe islàmica, com el cristianisme, no aconsegueix prevenir que els menors cometin actes delictius», comenta un entrevistat.

La qüestió del vel és un tema sobre el qual no hi ha consens entre els entrevistats. Una majoria espera, no obstant això, que les seves futures esposes en duguin.

10. OPINIONS POLÍTQUES DELS MENORS I ADULTS JOVES IMMIGRANTS

A partir de les històries d'alguns nois d'origen marroquí i turc observem un desinterès general sobre temes polítics i socials. Tanmateix, els entrevistats expressen opinions amb molts matisos i, de vegades, contradictòries sobre política interior i política internacional.

La majoria dels joves té opinions contradictòries sobre la Lliga Àrab Europea i sovint la critiquen. Estan d'acord que els joves es rebel·lin contra la seva situació de discriminació i exclusió, però pensen que aquesta resistència no pot desembocar en violència. Alguns retreuen Abou Jahjah que utilitzi aquesta resistència en el seu interès.

Rebutgen unànimement el partit polític d'extrema dreta Vlaams Blok, encara que admeten i s'adonen que els seus actes delictius contribueixen, d'alguna forma, a l'èxit d'aquest partit.

Cal destacar que alguns entrevistats sembla que critiquen l'Estat del benestar del nostre país i l'ajuda que s'ofereix a aturats i refugiats.

Pel que fa a com combatre la delinqüència, la majoria dels joves suggereix més polítiques governamentals que mantinguin els joves separats dels seus amics delinqüents, com també la millora de la qualitat de l'educació, la creació de llocs de treball i el finançament d'iniciatives, com els centres juvenils, que mantinguin els joves lluny del carrer. També demanen més disciplina a l'escola. Les sancions judicials han de ser estrictes però justes; creuen que els menors d'entre dotze i tretze anys d'edat no haurien de ser internats en centres de menors. Els nois es mostren bastant escèptics sobre el projecte «Pares marroquins del barri».

11. OPINIONS SOBRE LA IDENTITAT I EL FUTUR ENTRE ELS MENORS I ELS ADULTS JOVES IMMIGRANTS

Una minoria de menors i d'adults d'origen marroquí s'identifica obertament amb el Marroc, mentre que la majoria té una actitud ambigua vers la seva pàtria. D'una banda, el país té fama de permetre la poligàmia, concertar els matrimonis i tenir molta pobresa. D'una altra, és una terra sense discriminació per motius ètnics, i aquesta discriminació representa una càrrega per als entrevistats. Al Marroc hi ha molta pobresa, però segons ells es viu d'una manera diferent; com que hi ha menys consumisme, la gent pobre no se sent exclosa totalment de la societat i són més respectats que a Bèlgica. No obstant això, no hi ha tan benestar social com a Bèlgica.

Només entre els adults entrevistats d'ascendència marroquina hi ha un grup considerable que ja no manté cap vincle amb el país d'origen dels seus pares.

Entre els menors d'origen turc n'hi ha que tenen una actitud positiva vers Turquia i d'altres que no.

Sorpren comprovar que, entre els turcs, la meitat dels menors i la majoria dels adults estan disposats a tornar a Turquia immediatament. Molts adults d'origen turc que estan reclosos a presons belgues desitgen tornar quan tinguin prou

diners. N'hi ha que volen allistar-se a l'exèrcit, en part per a escapar de la influència d'amics delinqüents i del seu entorn criminal.

La meitat dels menors marroquins desitjaria tornar al Marroc quan siguin grans. D'altres diuen que els agradaria educar els seus fills al Marroc. Els adults no necessiten tant tornar al seu país d'origen.

Entre els menors d'origen marroquí, vam trobar que la meitat dels entrevistats s'identifiquen amb el Marroc. És més reduït el nombre de menors que s'identifiquen amb Bèlgica. La majoria d'ells no se sent ni marroquí ni belga, o de vegades belga al Marroc o viceversa. Els menors turcs se senten turcs. Entre els adults entrevistats, alguns se senten turcs, d'altres belgues, depenent del lloc on es trobin.

Els menors d'origen marroquí troben normal no parlar de relacions prematrimonials, no fer preguntes sobre les vides dels seus pares, respectar els seus pares, tenir opinions tradicionals sobre les relacions entre homes i dones, tenir l'obligació de respectar-se i defensar-se mútuament. Als qui no respecten aquestes regles se'ls considera asocials, gelosos i agressius, sempre discutint i barallant-se. Dels belgues diuen que són bones persones, tranquils, però avariciosos, que no mostren respecte vers els seus pares, que viuen pendents del rellotge, que són fidels als seus compromisos, però tendeixen a canviar d'opinió més ràpidament i, per tant, és més difícil confiar-hi. No tenen res de bo a dir sobre els immigrants d'Europa central i de l'Est.

Els menors d'ascendència turca tenen opinions menys uniformes sobre les mentalitats turca i belga.

Per als nois entrevistats, la integració no significa tancar-se en la seva comunitat. La integració és especialment un assumpte d'homes, i menys de dones. Aquesta idea està menys estesa entre els menors turcs.

Respecte al seu futur, una majoria dels nois vol tenir un títol acadèmic. La resta vol tenir fonamentalment feina, dona i fills. La majoria volen deixar els seus barris i ciutats, o fins i tot Bèlgica, per deixar de ser discriminats, però sobretot per a escapar dels amics que els van introduir en la delinqüència.

12. MENORS I ADULTS JOVES IMMIGRANTS: OPINIONS I EXPERIÈNCIES RELACIONADES AMB LA POLICIA

La majoria de joves d'origen marroquí i turc comparteixen tant experiències positives com negatives dels seus contactes oficials amb la policia. Han estat en contacte amb policies que eren correctes, educats, que actuaven de manera no discriminatòria i feien el seu treball d'una manera adequada. Segons els joves, els agents de policia que saben com comportar-se amb els nois immigrants solen ser més aviat agents grans que no pas agents joves.

Els joves d'origen marroquí i turc esmenten moltes històries sobre les seves experiències negatives amb la policia, com controls de passaports arbitraris. Més d'una vegada ens expliquen l'exemple que un agent de policia efectua un control d'identitat del mateix jove diverses vegades al dia. Esmenten moltes vegades l'ús

desproporcionat de la força durant un arrest o un interrogatori. En aquest context, ens comenten que la conducta ofensiva dels agents de policia té conseqüències per a les seves famílies. Tenen més experiències negatives amb agents joves que amb agents més veterans.

Els menors immigrants esperen que la policia actui de manera respectuosa, amable, educada, comprensiva i no discriminatòria. Consideren que haurien de fer la seva feina sense abusos de poder. La violència emprada hauria de ser proporcional a l'amenaça provocada pels menors immigrants. Alguns menors turcs i marroquins pensen que la policia hauria de ser capaç de donar-los bons consells i saber-se guanyar la seva confiança.

76

Les opinions sobre la conveniència que policies immigrants ingressin en la policia estan molt dividides entre els menors marroquins i turcs. A alguns no els importa si un policia és nadiu o immigrant, però n'hi ha que creuen que els policies immigrants actuen amb més agressivitat contra joves del seu grup ètnic: es comporten més com a mascles. En canvi, altres joves prefereixen la presència de policies immigrants en les forces policials perquè poden oferir una funció modèlica per a menors del seu mateix origen: els tracten amb més respecte, poden posar-se en el lloc dels immigrants i són capaços de distingir entre un grup d'immigrants delinqüents i un grup de joves que passen el temps al carrer fent-la petar. Aquests entrevistats pensen que els policies marroquins i turcs respectarien més les normes perquè temerien les represàlies de les seves comunitats d'origen.

La majoria dels nois immigrants que han estat víctimes d'un delictes admeten que tenen poc ànim d'informar-ne la policia. Les raons que addueixen són que creuen que mai trobaran el culpable o que el delictes no és prou important com per a informar la policia. Alguns fins i tot consideren que informar la policia sobre un delictes, probablement comès per un immigrant, és una mena de traïció.

Hi ha nois d'origen marroquí que tenen una actitud ambigua respecte a la policia del Marroc, que coneixen de les seves visites durant les vacances d'estiu.

D'una banda, diuen que els policies marroquins estan més motivats que els seus col·legues belgues, vesteixen el seu uniforme amb orgull i respecte i no abusen del seu poder. D'altra banda, expliquen que són més estrictes quan han d'actuar i que, com a conseqüència, l'efecte preventiu és més gran.

13. OPINIONS I EXPERIÈNCIES SOBRE EL SISTEMA DE PROTECCIÓ ESPECIAL DE MENORS, EL SISTEMA JUDICIAL I EL SISTEMA DE SERVEIS SOCIALS

Alguns joves critiquen la forma com el Comitè de Protecció Especial de Menors els ha internat en considerar-los casos problemàtics. L'internament per part del Comitè només pot ser una solució d'emergència.

Només una minoria de menors d'origen marroquí està satisfeta amb la qualitat de l'assistència legal que els ofereix l'advocat d'ofici. De fet, la majoria no n'està satisfeta. Els joves d'ascendència turca són menys crítics amb l'assistència que ofereixen els advocats d'ofici. Cada vegada més joves, especialment els més grans de divuit anys, escullen els seus advocats.

Una gran part de menors d'ascendència marroquina i turca no critiquen la severitat de la mesura que els ha imposat el jutge, però sí critiquen com enfoquen els seus casos. Pensen que els jutges no tenen en compte les seves problemàtiques situacions personals. Es queixen de la falta de respecte amb què són tractats. Pocs jutges argumenten la seva decisió, encara que els menors consideren que aquesta argumentació és molt important perquè d'ella depèn el fet que siguin internats en un centre. Alguns menors marroquins exposen que se'ls interna més en centres a ells que als menors nadius. Uns altres consideren que els jutges no desaproven l'abús de poder comès per la policia.

Sis de cada dotze menors d'ascendència marroquina expliquen que han estat condemnats sense haver comès els actes dels quals se'ls acusa. Uns altres pensen que en els seus casos s'hauria d'haver establert alguna mesura alternativa. La majoria es mostren poc inclinats a sancions alternatives que els enfrontin directament amb la víctima, com per exemple un procés de mediació. Una gran part dels menors immigrants consideren positiva la sanció alternativa que han de complir. Les opinions sobre la formació que han rebut durant la sanció varien bastant.

Els menors turcs perceben de manera més negativa les sancions alternatives i pensen que és una llàstima que no puguin continuar treballant al lloc on han complert la sanció. Els joves d'origen turc critiquen menys que els marroquins la decisió del jutge. A ulls de la majoria d'immigrants, un bon jutge de menors és un jutge que, tot i ser estricte, tracta els joves de manera personalitzada i respectuosa i que intenta buscar l'origen dels problemes dels nois delinqüents, que argumenta la sanció que ha escollit i que després en fa un seguiment.

Les crítiques dels joves immigrants es generalitzen pel que fa als serveis socials del Tribunal de Menors. La majoria asseguren que no tenen cap contacte amb treballadors socials. Quan el contacte hi és, en general estan descontents de les seves actuacions. Els nois d'ascendència turca són menys severs a l'hora de jutjar els treballadors socials del Servei Social del Tribunal de Menors, especialment quan són del seu mateix grup ètnic.

Els nois immigrants consideren positiu tot tipus de treball social en el qual han participat, com per exemple «Viure acompanyat de forma independent» (*Begeleid zelfstandig wonen*), actuacions de treball social al carrer, el projecte *U-turn*, etc. Estan molt satisfets amb les actuacions dels assistents socials d'origen marroquí i turc.

14. EXPERIÈNCIES DELS MENORS I ADULTS JOVES IMMIGRANTS SOBRE CENTRES DE MENORS DE RÈGIM TANCAT I PRESONS

Vam plantejar un qüestionari detallat als menors immigrants d'ascendència marroquina i turca sobre la seva estada en centres de menors de règim tancat de la Comunitat Flamenca a Mol i Ruysede i al centre federal de menors de règim tancat Everberg. Als adults immigrants d'origen marroquí i turc també els vam demanar que ens expliquessin les seves experiències anteriors en aquests centres.

Els marroquins adults havien estat internats en un centre una mitjana de tres vegades. La mitjana dels turcs adults era de quatre vegades.

Una minoria de nois d'origen marroquí té experiències positives dels seus contactes amb els educadors. Per contra, una majoria percep negativament el treball dels educadors en algun sentit. La relació entre els menors d'origen turc i els seus educadors sembla menys problemàtica que la dels menors marroquins.

Moltes queixes coincideixen en la falta de respecte dels educadors, l'aplicació de sancions sense motiu, formes de discriminació i exclusió que es feien evidents amb el tracte de favor a joves nadius, prejudicis dels educadors i utilització de termes racistes.

Una crítica recurrent era que trobaven dificultats a l'hora de practicar l'islam. Tenien problemes per a seguir els preceptes islàmics durant el ramadà i per a parlar amb un imam. En una de les institucions se'ls servia carn de porc sense oferir-los cap altra alternativa. Una petita minoria de nois d'origen marroquí es queixa de no poder parlar la seva llengua materna.

L'internament en un centre de menors afecta profundament la seva vida personal: alguns joves tenen greus problemes per a adaptar-se a les normes internes del centre; uns altres lamenten l'impacte negatiu que té sobre la seva trajectòria escolar i les seves relacions amb pares, familiars i amics. N'hi ha que apunten el fet que no poden presentar-se als exàmens de l'escola on estan matriculats i que, per tant, perdran un any d'estudis. Uns altres pensen que el nivell educatiu al centre és massa baix. Alguns joves no poden seguir la formació professional específica que volen per falta de places i de possibilitats d'elecció.

La majoria de menors no es qüestionen l'internament en si mateix, excepte quan són internats a una edat primerenca, per exemple amb tretze o catorze anys. Pensen que la pena en si mateixa no necessàriament hauria de perjudicar el seu futur. Com a conseqüència, s'estan fent peticions per tal que es millorin les possibilitats actuals d'assistència, que s'incrementin les possibilitats de tenir contacte amb pares i familiars i que es millori l'ensenyament i l'oferta educativa.

Una queixa general és que els menors amb problemes i trastorns psiquiàtrics no haurien d'estar en institucions per a menors, sinó en institucions psiquiàtriques. Els presos marroquins i turcs són de la mateixa opinió respecte a l'internament de persones amb problemes psiquiàtrics (mesura de defensa social - temps indefinit) en presons.

Una minoria dels adults entrevistats d'ascendència marroquina i turca considera positiva la seva estada a la presó. La majoria considera negativa la mesura. En general, pensen que el règim de presó és més fàcil de suportar que el de centres de menors. Tanmateix, pensen que el règim té com a conseqüència el problema de l'avorriment.

Els adults també demanen que es facin millores perquè puguin practicar la seva fe islàmica a la presó. Consideren que el suport de la família i els amics és molt important. Les oportunitats laborals i educatives haurien d'estar més orientades al mercat real de treball. Perceben el favoritisme cap als reclusos nadius com a discriminatori. Veuen positiva la relació amb els funcionaris de presons més

grans. És freqüent que els problemes entre funcionaris de presons i immigrants originin conflictes a la presó.

15. LA COMISSIÓ D'ACTES DELICTIUS PER PART DE MENORS I ADULTS JOVES IMMIGRANTS

Els actes delictius que motivaren l'internament o empresonament de joves marroquins i turcs van ser, principalment, robatoris amb violència (robatoris en domicilis, atracaments a la via pública, estrebades, atracaments a mà armada) i altres actes violents relacionats principalment amb baralles per assumptes de dones, insults racistes i borbateries en públic. A més d'això, també trobem càrrecs per infraccions de trànsit, consum i tràfic de drogues, vandalisme i extorsió.

Els joves entrevistats no parlen fàcilment sobre els delictes dels quals se'ls acusa. Molts neguen que tinguin a veure amb aquests fets, o almenys amb alguns d'aquests fets. Només una minoria es reconeix culpable. Els joves d'ascendència marroquina, concretament, ens expliquen actes pels quals no han hagut de retre comptes a la policia o la justícia.

La majoria de joves d'ascendència marroquina i turca situen el començament de la seva carrera delictiva en la seva relació amb amics del seu mateix origen i barri. Es tracta d'amics que, com ells i pel fet de viure en una àrea deprimida i amb un elevat atur, sense models a seguir, ja han comès delictes. Els problemes a l'escola i l'absentisme escolar acceleren el procés d'entrar en contacte amb amics delinqüents. Una vegada han fet aquest pas, han de continuar veient aquests amics si volen mantenir-los. Després de les primeres passes, entreveuen les possibilitats que se'ls obren i disminueix la distància que els separa de formes de delinqüència més greus i arriscades. Ben aviat s'acostumen a cometre actes delictius, així com a l'elevat estil de vida que aquesta situació implica.

El motiu que els joves addueixen per delinquir és guanyar diners —que no poden aconseguir al mercat laboral normal— i la recerca d'emocions fortes i d'aventures. La violència respon a una profunda frustració i, de vegades, a la influència de drogues. Tot i això, els sorprèn que algunes botigues els acceptin el gènere robat. El benefici dels robatoris l'inverteixen en roba cara, telèfons mòbils, joies, motos, sabates i vida nocturna cara. Aquest estil de vida els proporciona un estatus i una reputació que els permet trobar companyes nadiues amb facilitat.

El grup d'amics delinqüents no solament és important per fer les primeres passes cap a la delinqüència, sinó que també ocupa un paper en el desenvolupament i evolució d'aquesta carrera. Quan els joves actuen junts en una banda per a cometre actes il·lícits temen ser traïts. Amb el temps, la comissió d'actes il·lícits es fa més estructurada i organitzada. Delinquir passa a ser una part central de les seves vides i es professionalitzen. Els adults joves d'origen marroquí i turc expliquen que les generacions més joves cometes delictes amb més violència afegida. Prediuen, la qual cosa és destacable, més violència entre els nous immigrants i que cada vegada seran més violents.

A partir de les històries de vida dels entrevistats, vam observar que els seus pares no aproven els delictes comesos. Els pares intenten tornar-los al bon camí.

Quan els nois comencen a tenir contacte amb la policia o la justícia, els pares continuen donant-los suport. Els nois manifesten que per trencar amb el seu passat delictiu han de trencar amb els seus amics delinqüents, amb el seu barri i, fins i tot, amb la seva ciutat i necessiten trobar amics que treballin o estudiïn.

Quan els vam preguntar sobre la seva actitud envers les víctimes, la majoria dels joves reaccionen amb ambigüïtat. Recorden les seves víctimes, però la majoria no vol pensar-hi perquè se senten avergonyits. Alguns joves no mostren cap emoció vers les víctimes, i n'hi ha que continuen estant amenaçades. Quan se'ls pregunta sobre la seva pròpia condició de víctimes, només una petita minoria admet haver estat víctima d'un entorn familiar violent, però també declaren que han estat víctimes de diverses formes de robatori i violència.